

HRVATSKA NA SVJETSKOJ IZLOŽBI EXPO 2005. U AICHIJU

Minimalistički pristup sa zrcnem soli i kapi vode

str. 18

MJUZIKL »MIFFY« NA SCENI ZAGREBAČKE TREŠNJE

Pobuđivanje dječje imaginacije

str. 19

MORSKE ORGULJE U ZADRU - JEDINSTVEN GRADITELJSKI POTHVAT

Morski orkestar svirat će dan i noć

str. 21

NEDJELJNI VJESNIK EKSKLUZIVNO OBJAVLJUJE PRVE RETKE AUTOBIOGRAFIJE VESNE PARUN

JA KOJA IMAM NEVINIJE RUKE

Prolog

Ulazak u mrtvi život

Ponoć života otkucava. Polagano. Odmjereno. Sa svakim udarcem teškoga bata o mjed, moja unutrašnja tišina sve je sigurnija. Neumoljiva. Superiorna. Kažem sebi: ja to moram. I pamćenje se moje u hijenu pretvara, miroljubivo, što strvinu dokrajčiti hoće. Ukloniti nečist.

Život, pustara pješčana, neka se razotkrije u svojoj jednostavnosti obilja, gdje je crno-bijelo sivilo čovjeka zagušilo ljubav.

Stoga moram ući u svoj mrtvi život. Zagaziti u nj, pohrvati se s njime.

To je metafizička urota svršetka.

Vremena je još, možda, jedva toliko koliko i kemijskoga crnila u olovci kojom ovo pišem. Svojoj od mene i moje pokleknule volje još neotudenoj ruci naredih: moraš pisati. Moraš srušiti pregolema, dijamantnim zakovnjima učvršćena vrata i ući tamo kud mi noga ne može zakoraknuti nit sjena mi se iza leda može ispružiti.

Uniči moram u svoju rođenu glavu. U svoj izmučeni, ničemu više ne podložan mozak, izbrzdan enigmama. U tu neshvatljivu, zrnjem otrovnim izrešetanu prošlost, koja je moj život. U moje cjelovito i ispunjeno JA, koje je ostalo negdje izvan mene. Na putovima. U stihovima. U ljudima.

Disanje je moja jedina sadašnjost, a riječ napisana jedina sutrašnjost.

Prošlost. Ta hrpa starog željeza, zardalo valovlje morsko. Kuća strašilo na rtu. Grad, zla mačeha u ukletoj ravnici. Ogrlio me jednako žestoko i pohotno kao i ona smeđa razbarušena vlasulja mesožderka - »lasaka« - na užarenoj stijeni zlarinskoj, na koju me, tek odmotanu iz pupkovine, mati nehotec posjela. Krikova svojih se ne sjećam, ali to moje prvo životno iskustvo učinilo me, znam, vatrenom mrtiteljicom svega laskavog i podatnog, i svega lijeno pritaženog pod svjetlacum plaštom domine drage, od raskošno cvjetne livade pa do nomenklaturno obilježene fotelje.

I eto me. Uđoh. Roditi se nisam morala, ali vratiti se u to svoje rođenje i ući mu u krvavljen trag moradoh. Vidovito poput svih koji su se rodili u košuljici, udarena riječju u čelo kao crijepom. Zbunjena.

Ušla sam, dakle, u svoju utopijsku prošlost. Nisam lupala alkom o ona tvrda zmajevska vrata, a ni čekala nisam uzdignute glave neki rab božji da ih preda mnom raskrili i ponizno se naklonivši unutra me uvede, te mi čak upaljenom bakljom posvijetli put.

Ušla sam. Sama samcata. Ostatkom svojih poezijom i trpljenjem očeliceh snaga sruših, poput smiješnoga diva iz bajke, sve zapreke pred noge mi nabacane, naneseone niotkud, iz ništavila, iz kaosa. Sve ono drvlje i kamenje življenjsko, što me ispriječilo hotec me zaustaviti. Uplašiti. Prošlost mi vikaše: stani! Natrag iz ove olupine ljubavi, iz gomila neupotrebljive tvari, krhotina brodova i zrakovlora, rastaljena olova i teško blične ilovače vremena. Ovdje odavno već ti ne postojiš. Ovdje se ne diše, ne misli i ne govori. Nije ovdje ni tvoje danas, ni tvoje nekad. Tvoje zavijača tu više nema. Ni tvojih milih i dragih. Ni njihovih sjena, ni tvoje. Ničeg za čime si krenula mašući praznim rukama. Misliš da će odavde izaći, iz neke tavanačke škulje, tvoj životopis? Ovo je grob. Iz njegova može izaći samo tvoj neprepoznatljiv kostur.

Ušla si, dragovoljno i bez straha, u svoj mrtvi život. Ušla jesi, jedva. A kako ćeš izaći? Ne znaš. Lako je izaći iz muzeja, iz biblioteke, iz hrama. Ali teško onome tko sam je razvaljeni hram, muzej spaljeni, biblioteka s tisućama zauvijek izbrisanih slova. Ovim nježnim alatom, pišući, raskrčih sebi prolaz kroz guštare desetljeća, hodajući sad ukoso, sad unatrag, gubeći se i

Od najpopularnije pjesme do autobiografske proze

VESNA PARUN: Pjesnikinja čija je pjesma postala fenomen i u svjetskim razmjerima

Navršava se pola stoljeća od izlaska glasovite ljubavne pjesme Vesne Parun »Ti koja imaš nevinije ruke« u knjizi »Crna maslina« koja je te 1955. nagrađena nagradom Grada Zagreba. Pjesnikinji je nagradu tada uručio gradonačelnik Većeslav Holjevac.

Uz to što je postala najpopularnijom u Hrvatskoj i ostalim tadašnjim republikama, i to među svim generacijama, pjesma je još zanimljiva i po tome što je dostigla najveću prevedenost u hrvatskoj poeziji svih vremena. »Ti koja imaš nevinije ruke« prevedena je na 22 svjetska jezika među kojima su indijski, arapski i esperanto što je fenomen i u svjetskim razmjerima. Svugdje gdje se pojavila, doživjela je najbolje kritike i od vrhunskih autoriteta.

Vesna Parun sada u 83. godini u Lječiču Topusko, u invalidskim kolicima, radi repliku svoje pjesme u obliku opširne autobiografske proze. *Nedjeljni Vjesnik* ekskluzivno objavljuje prve stranice autobiografije. »Ja koja imam nevinije ruke«.

Ti koja imaš nevinije ruke

Ti koja imaš ruke nevinije od mojih i koja si mudra kao bezbrižnost. Ti koja umiješ s njegova čela čitati bolje od mene njegovu samoću, i koja otklanjaš spore sjenke kolebanja s njegova lica kao što proljetni vjetar otklanja sjene oblaka koje plove nad brigom. Ako tvoj zagrljaj hrabri srce i tvoja bedra zaustavljaju bol, ako je tvoje ime početak njegovim mislima, i tvoje grlo hladovina njegovu ležaju, i noć tvojega glasa voćnjak još nedodirnut olujama. Onda ostani pokraj njega i budi pobožnija od svijui koje su ga ljubile prije tebe. Boj se jeka što se približuju nedužnim posteljama ljubavi. I blaga budi njegovu snu pod nevidljivom planinom na rubu mora koje hući. Šeći njegovim žalom. Neka te susreću ozalošćeni delfini. Tumaraj njegovom šumom. Prijazni gušteri neće ti učiniti zla.

I žedne zmijske koje ja ukrotih pred tobom će biti ponizne. Neka ti pjevaju ptice koje ja ogrijah u noćima oštirih mrazova. Neka te miluje dječak kojega zaštitih od uhoda na pustom drumu. Neka ti miriše cvijeće koje ja zalijevah svojim suzama. Ja ne dočekah naljepše doba njegove muškosti. Njegovu plodnost ne primih u svoja njedra koja su pustošili pogledi goniča stoke na sajmovima i pohlepni razbojnika. Ja neću nikad voditi za ruku njegovu djecu. I priče koje za njih davno pripremiš možda ću ispričati plačuću malim ubogim medvjedićima ostavljenim u crnoj šumi. Ti koja imaš ruke nevinije od mojih, budi blaga njegovu snu koji je ostao bezazlen. Ali mi dopusti da vidim njegovo lice, dok na njega budu silazile nepoznate godine. I reci mi katkad nešto o njemu, da ne moram pitati strance koji mi se čude, i susjede koji žale moju strpljivost. Ti koja imaš ruke nevinije od mojih, ostani kraj njegova uzglavlja i budi blaga njegovu snu.

Vesna PARUN

pravo stati. Sumnjati u potrebitost one riječi kojom nitko ne može svjedočiti umjesto tebe. Ta riječ je: Nevinost. Dobrota i zloča nisu performansi u vakuumu, nego u kob uronjena oblića stvarnosti. Prezirem svoju takozvanu »ljubavnu« poeziju. Očveć je ponizna i astralna, različita od naravi i od iskustva. U dramati života svjedočila je protiv mene.

Gledam svoje ruke na bijeli papir položene, dvije ovčice poslušne za stadom što tapkaju, koje izmiče im. Ruke nevine, i danas kao i u mojoj šestoj, šesnaestoj, šezdeset i šestoj godini. Bile su tu ruke moje duše. Sada ih priključih na kompjutor dušina uma.

Postoje ruke duše. Postoje i ruke moći. Kad ruke moći sebe proglase svetima, obične ruke tada padnu u ropstvo. I suviše sam dugo vjerovala da je ljudska duša nevinna. No u potrazi za čudovištem moći - svjetovne ili bilo kakve - duše mnogih tragaca izgube nevinost. Njihove ruke postanu ruke ideologije. Napokon i nju izgube, pa zavladaju globalnim tržištem.

Pišem ovu knjigu kako bih godinama i dnevima pregaženim pomogla da govore o sebi. U psihi su nam arhivirani čudesni hijeroglifi emocija. U hladnomu pak laboratoriju povijesnome sve vrvi od dogadanja i činjenica. Živjeti i umrijeti jedina je opipljiva stvarnost, čovjeku dostizna.

Molim te, osirotjela Muzo lirike, ne uplići mi se u ovaj posao. Ako si ikada pjesniku, još živome, željela dobro. Ako ne pristaješ i ti uvažavati ga tek mrtvog, osluhnuti ga istom kada ušuti.

Sada, idući susret ljubicaštom dubinom stoljeća povorci Čistilističarni kaženjih mojih prethodnika, zazivjem ih i preklanjem za moralnu a i lingvističku potporu, ako im se činim te milosti dostojnom.

Urežujem dakle, ova slova svog proslova u njihov ne oživopisan kamen, u blažen kamen sanjane nam Domovine Riječi.

Nedovršene Riječi u krilu nedosanjane Domovine.

Vesna PARUN

Topusko, 5. siječnja 2005.

nalazeći se iznova. Jer glava je zapovijedila: povratka u sadašnjost nema! Taj »mrtvi« život samo u meni, u glavi živ je, i moraš ga živoga iznijeti van, na sunce. Pretvoriti ga, čarolijom jezika, u otkucanje srca. Iz dubokih brazda sjećanja iščupati klas, i stablo. Iz bolnih podrtina sastavlja ti još bolnije i sasvim autentične cjeline. Nove, kao što je nova i svaka tvoja misao. Svaki treptaj svijesti. Svaki pomak u građenju oslobadajuće spoznaje.

A oslobađanje je svrha života. Njegov smisao. I sadržaj. Ako svrha ne pobijedi život, život će je zaniijekati i poništiti. Vrijeme dosad prostrto iza tebe, nijemo i mrtvo, od sada će ti hrlići ususret. Radosno, probudeno poput Trnoričice koju je pronašao izmišljeni kraljević. Pamtiš, od četvrte godine života, opaki taj trn, baš kao i onu nemilu morskou razularenu biljku vlasulju.

Budi sretna, jer ne treba ti mač. Budi u tom carstvu minulih java i svoja uspavana kraljevna i svoj - nepostojeći - sudbinski kraljević. I ne osvrći se. Ne za ovim sada, ni za ovim tu. Neka ovaj groteskni radni krevet, i ova tmurna bolnička soba, i papiri po njoj razbacani uz mrvice

kruha i najlonске kese ostanu daleko iza tebe, nestajući ti sve brže iz vidika, suludo i nestvarno. Kao ono kada si s krme tunolovca »Jastrebe« - u mlade dane, kad ti je život ovisio od ponašanja tvojih bližnjih - motrila s neizrecivom radošću, slobodna, kako se mislo kopno uvlači u sebe, premješta se i smanjuje strelovito. Iščekava. Daljinom gledano, pučina juri ti u naručje. Daljina i blizina zamijenile su mjesta, s »jučer« i »danas« vrijeme se igra žmurke.

Samo stoj na tom mjestu gdje jesi, neoznačenom, nevažnom, sve dok ti i ono ne postane optičkom varkom. Olovka će ti biti jedini gluhonijemi svjedok. Papir: rasrdeni ljubavnik.

Zamisli da jašeš na oronulom šoltanskom magarcu, i drveni samar pod tobom piše ti - kao i nekoć tvom djedu iz Bosne, Jukiću - jedini nekrivotvoren životopis. Nepravda koju si životom nanijela sebi samoj vapi za plemenitom odmazdom. Sad ili nikad.

Ponoć života je. Svaki udarac teškoga bata o mjed bič je za tvoje pamćenje, melem za tvoju savjest. Ne, životopištel! Nemaš

KULTURANJE SLJEDEĆEG TJEDNA
Fotografije Ivana Kožarića

Izložba akademika Ivana Kožarića, kojom će prvi put biti predstavljen umjetnikov opus na području fotografija nastalih u posljednjih pet godina, može se pogledati u Galeriji III Gilipoteke HAZU u Zagrebu do 10. veljače. Kožarić je snimio stotine fotografija jednostavnom fotografskom opremom, noseći aparat svaki dan uza se kao svoga »sugovornika«, te je vitalnim senzibilitetom i suptilnošću otkrivao pojedinosti svakodnevnog kadra. Autori likovnog postava su Ivica Župan i Antun Maračić.

Predstavljanje »Jadranskih etimologija«

Troknjižje »Jadranske etimologije I-III«, Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku 1998. - 2004. akademika Vojmira Vinje bit će predstavljeno u ponedjeljak, 24. siječnja, u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, s početkom u 12 sati.

»Moja stara gospoda« u ITD-u

U nedjelju, 23. siječnja, u zagrebačkom Teatru ITD gostuje Kazalište Marina Držića iz Dubrovnika s predstavom »Moja stara gospoda«. Izvedba počinje u 20 sati.

Dječji pijanistički festival u Osijeku

U Glazbenoj školi Franje Kuhača u Osijeku održat će se od 25. do 30. siječnja 4. EPTA - Dječji pijanistički festival i Međunarodno natjecanje za mlade pijaniste. Na festivalu će sudjelovati 19 izvođača, a na natjecanju 28 mladih glazbenika iz Austrije, Bugarske, Grčke, Hrvatske, Japana, Koreje, Njemačke te Srbije i Crne Gore. Međunarodni projekti u organizaciji EPTA-e Hrvatska, a u realizaciji Koncertne direkcije Zagreb i Glazbene škole Franje Kuhača održavaju se pod visokim pokroviteljstvom Unesca.

»Cvijeće od papira« u splitskom HNK

Predstava »Cvijeće od papira« Egon Wolffa premijerno će biti izvedena u splitskom HNK u nedjelju, 23. siječnja, na Sceni 55. Redatelj predstave je Ivan Plazibat, a glume Andriana Vicković i Josip Zovko. Suvremeni čileanski dramatičar Egon Wolff u svome djelu promatra ljubav kroz prizmu odnosa različitih društvenih slojeva.

Mala Varšava 2002 - 2004

András Gálik i Bálint Havas, mađarski umjetnici koji djeluju pod zajedničkim imenom »Mala Varšava«, prvi put u Hrvatskoj predstavljaju recentne radove nastale u protekle dvije godine. Izložba se može vidjeti u zagrebačkoj Galeriji VN i u Galeriji Balen u Slavonskome Brodu do 7. veljače.

Električni orgazam u KSET-u

Beogradski novovalna rock grupa Električni orgazam nastupit će pred zagrebačkom publikom u KSET-u u srijedu, 26. siječnja.

Izložba fašničkih maski

U Muzeju grada Zagreba do 8. sljedećega mjeseca može se pogledati izložba fašničkih maski. Tema u izradi ovogodišnjih maski posvećena je liku iz bajke Ivane Brlić Mažuranić »Sunce djevojku i Neva Nevićica«, baki Mokoš koja se može pretvoriti u lijepu djevojku, pticu ili neku drugu životinju. U izradi maski sudjelovali su učenici iz dvadesetak zagrebačkih osnovnih škola, djeca iz SUVAG-a i ona koja su na liječenju u bolnici Rebro. Predstavljeni su i neki od radova nastalih u pedagoškoj radionici Muzeja.

»E, moj Pinokio« u Dubravi

U Dječjem kazalištu Dubrava u Zagrebu u nedjelju, 23. siječnja, izvodi se predstava »E, moj Pinokio«, autora i redatelja Dražena Ferenčiča namijenjena djeci od sedam do 12 godina. U predstavi glume Vesna Ravensčak, Siniša Ružić, Vlatko Panić, Sanja Sumrak, Jelena Perčin i Petar Atanasoski. Izvedba počinje u 18 sati.

Prizori iz svakodnevnog života

Međunarodni fotoprojekt »Einsicht« predstavljen je u Kuli Lotrčak u Zagrebu do 6. veljače. »Einsicht« je fascinantna zbirka više od 1000 fotografija koje prikazuju ljude sa svih strana svijeta u svakodnevnim životnim situacijama. Projekt su u prosincu 2002. pokrenuli Michael Gröller, Bettina Mayer, Conny Spari i Regina Webhofer, a trenutačno ga vode Gröller, Mayer i Webhofer.

SANDRA-VIKTORIJA ANTIĆ